СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LA UNIÓN EUROPEA
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE
DEN EUROPÆISKE UNIONS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN UNION
EUROOPA LIIDU KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION
COUR DE JUSTICE DE L'UNION EUROPÉENNE
CÚIRT BHREITHIÚNAIS AN AONTAIS EORPAIGH
SUD EUROPSKE UNIJE
CORTE DI GIUSTIZIA DELL'UNIONE EUROPEA
EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA
EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS
AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEA
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DA UNIÃO EUROPEIA
CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE
SODIŠČE EVROPSKE UNIJE
EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL
CVRIA
LUXEMBOURG

PRESUDA SUDA

30. studenoga 1995.*

„Odvjetnici“

U predmetu C-55/94,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora EZ koji je uputio Consiglio Nazionale Forense (Italija), o tumačenju Direktive Vijeća 77/249/EZZ od 22. ožujka 1977. o olakšavanju učinkovitog ostvarivanja slobode pružanja odvjetničkih usluga (SL L 78, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 9., str. 14.), u sporu pred tim sudom

Reinhard Gebhard

protiv

Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano,

SUD,

u sastavu: G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednik, C. N. Kakouris, D. A. O. Edward (izvjestitelj) i G. Hirsch, predsjednici vijeća, G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm i L. Sevón, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Léger,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir podnesena pisana očitovanja:

- za Reinharda Gebharda Reinhard Gebhard, *Rechtsanwalt*, Massimo Burghignoli, odvjetnik, član odvjetničke komore u Milanu, Jim Penning,

* Jezik postupka: talijanski.

odvjetnik, član odvjetničke komore u Luxembourgu, i Fabrizio Massoni, odvjetnik, član odvjetničke komore u Bruxellesu;

- za Consiglio dell' Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano profesor Bruno Nascimbene, u svojstvu odvjetnika,

- za grčku vladu Evi Skandalou, članica posebne pravne službe za pravne sporove Zajednice pri Ministarstvu vanjskih poslova, i Stamatina Vodina, pravnica, znanstvena suradnica posebne pravne službe za pravne sporove Zajednice istog Ministarstva, u svojstvu agenata,

- za španjolsku vladu Alberto José Navarro González, generalni direktor za pravno i institucionalno usklađivanje unutar Zajednice, i Miguel Bravo-Ferrer Delgado, *abogado del Estado* službe za pravne sporove Zajednice, u svojstvu agenata,

- za francusku vladu Philippe Martinet, tajnik za vanjske poslove direkcije za pravne poslove Ministrstva vanjskih poslova, i Catherine de Salins, zamjenik direktora u toj direkciji, u svojstvu agenata,

- za vladu Ujedinjene Kraljevine Stephen Braviner, Treasury Solicitor's Department, u svojstvu agenta, i Daniel Bethlehem, *barrister*,

- za Komisiju Europskih zajednica Marie-José Jonczy, pravna savjetnica, i Enrico Traversa, član pravne službe, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja: Reinharda Gebharda, kojeg zastupa Massimo Burghignoli; Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano, koji zastupa Bruno Nascimbene; grčke vlade, koju zastupaju Evi Skandalou i Stamatina Vodina; španjolske vlade, koju zastupa Miguel Bravo-Ferrer Delgado; francuske vlade, koju zastupaju Marc Perrin de Brichambaut, direktor pravnih poslova u Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta, i Philippe Martinet; talijanske vlade, koju zastupa Pier Giorgio Ferri, avvocato dello stato; vlade Ujedinjene Kraljevine, koju zastupaju Stephen Braviner i Daniel Bethlehem, i Komisije Europskih zajednica, koju zastupaju Marie-José Jonczy i Enrico Traversa, na raspravi održanoj 10. svibnja 1995.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 20. lipnja 1995.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Rješenjem od 16. prosinca 1993., koje je Sud zaprimio 8. veljače 1994., Consiglio Nazionale Forense uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u dva prethodna pitanja o tumačenju Direktive Vijeća 77/249/EZZ od 22. ožujka 1977. o olakšavanju učinkovitog ostvarivanja slobode pružanja odvjetničkih usluga (SL L 78, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 9., str. 14.).

2 Pitanja su postavljena u tijeku disciplinskog postupka koji je Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano (Vijeće milanske komore odvjetnika i pravnih zastupnika, u daljnjem tekstu: Vijeće milanske odvjetničke komore) pokrenulo protiv g. Gebharda, prigovarajući mu da je povrijedio obveze propisane Zakonom br. 31. od 9. veljače 1982. o slobodi pružanja usluga odvjetnika koji su državljani država članica Europske zajednice (GURI br. 42 od 12. veljače 1982.), jer je u Italiji, u odvjetničkom uredu koji je osnovao, obavljao na trajnoj osnovi stručnu djelatnost koristeći se nazivom „avvocato".

3 Iz spisa i informacija koje je Sud pribavio u odgovoru na pisana pitanja proizlazi da je g. Gebhard, njemački državljanin, bio ovlašten od 3. kolovoza 1977. obavljati zvanje kao „Rechtsanwalt". Član je Odvjetničke komore u Stuttgartu, gdje je „nezavisni suradnik" u odvjetničkom uredu („Bürogemeinschaft"), iako u toj državi nema svoj vlastiti odvjetnički ured.

4 Gospodin Gebhard od ožujka 1978. boravi u Italiji, gdje živi sa svojom suprugom, talijanskom državljankom i njihovo troje djece. Njegovi prihodi se u cijelosti oporezuju u Italiji, državi njegovoga boravišta.

5 G. Gebhard je od 1. ožujka 1978. obavljao stručnu djelatnost u Italiji, u početku kao suradnik („con un rapporto di libera collaborazione") u odvjetničkom društvu, a nakon toga, od 1. siječnja 1980. sve do početka 1989., kao partner („associato") tog ureda. Vezano uz djelatnosti koje je obavljao u tom odvjetničkom uredu nije bilo nikakvih prigovora.

6 G. Gebhard je 30. srpnja 1989. u Milanu otvorio vlastiti odvjetnički ured, u kojem s njim surađuju talijanski „avvocati" i „procuratori". U odgovoru na pisano pitanje Suda g. Gebhard je naveo da im je povjerio da u sudskim postupcima povremeno zastupaju talijanske stranke u Italiji.

7 G. Gebhard izjavljuje da je u Italiji zapravo obavljao djelatnost izvansudske pomoći i zastupanja njemačkih govornika (ova djelatnost predstavlja 65 % njegovog prometa) kao i djelatnost zastupanja talijanskih govornika u Njemačkoj i u Austriji (ta djelatnost predstavlja 30 % njegovog prometa). Preostalih 5 % odnosi se na pomoć talijanskim pravnim zastupnicima, koji se u zastupanju svojih stranaka suočavaju s problemima njemačkoga prava.

8 Nekolicina talijanskih pravnih zastupnika, uključujući i „avvocate" s kojima je partner bio do 1989., podnijela je pritužbu Vijeću milanske odvjetničke komore. Prigovarali su mu da je u zaglavlju papira koji je koristio u poslovne svrhe

upotrebljavao naziv „avvocato“, zatim da je pod nazivom „avvocato“ neposredno sudjelovao u postupcima pred Preturom i Tribunale di Milano te da je iz „Studio Legale Gebhard“ obavljao svoje stručne djelatnosti.

9 Vijeće milanske odvjetničke komore odlučilo je 19. rujna 1991., nakon što mu je zabranilo upotrebu naziva „avvocato“, protiv g. Gebharda pokrenuti disciplinski postupak prigovarajući mu da je obavljanjem stručne djelatnosti na trajnoj osnovi u odvjetničkom uredu koji je osnovao u Italiji, koristeći se nazivom „avvocato“, povrijedio obveze propisane Zakonom br. 31/92.

10 Dana 14. listopada 1991. g. Gebhard je Vijeću milanske odvjetničke komore podnio zahtjev za upis u imenik odvjetnika. Ovaj zahtjev temeljio se na Direktivi Vijeća 89/48/EEZ od 21. prosinca 1988. o općem sustavu priznavanja diploma visokih učilišta dodijeljenih po završetku stručnog obrazovanja i osposobljavanja u trajanju od najmanje tri godine (SL 1989, L 19, str. 16.) i na činjenici da je u Italiji imao više od deset godina radnog iskustva u struci. Ne čini se da je Vijeće milanske odvjetničke komore o tom zahtjevu donijelo ikakvu formalnu odluku.

11 Disciplinski postupak koji je protiv g. Gebharda pokrenut 19. rujna 1991. okončan je odlukom od 30. studenoga 1992., kojom mu je Vijeće milanske odvjetničke komore odredilo kaznu suspenzije obavljanja stručne djelatnosti („sospensione dell'esercizio dell'attività professionale“) u trajanju od šest mjeseci.

12 Protiv ove odluke g. Gebhard je podnio žalbu Consiglio Nazionale Forense, navodeći, naime, da se njegova žalba jednako tako odnosi i na osporavanje prešutnog odbijanja njegovog zahtjeva za upis u imenik odvjetnika. U svojoj žalbi on posebice tvrdi da mu Direktiva 77/249 daje pravo da svoju stručnu djelatnost obavlja iz vlastitog odvjetničkog ureda u Milanu.

13 Direktiva 77/249 primjenjuje se na djelatnosti odvjetnika koje obavljaju u okviru pružanja svojih usluga. Njome je propisano da će odvjetnik koji pruža usluge koristiti svoj stručni naziv izražen na službenom jeziku ili jednom od službenih jezika države članice iz koje dolazi, s naznakom stručnog tijela kojega je član ili pravosudnog tijela pred kojim je ovlašten obavljati djelatnost, u skladu s propisima te države (članak 3.).

14 Ova direktiva razlikuje, s jedne strane, djelatnosti zastupanja ili obrane stranke u sudskom postupku ili pred javnim vlastima i, s druge strane, sve ostale djelatnosti.

15 U obavljanju djelatnosti zastupanja i obrane odvjetnik mora poštovati pravila profesionalnog ponašanja države članice domaćina ne dovodeći u pitanje njegove obveze u državi članici iz koje dolazi (članak 4. stavak 2.). Za odvjetnika koji obavlja sve ostale djelatnosti primjenjuju se uvjeti i pravila profesionalnog ponašanja države članice iz koje dolazi ne dovodeći u pitanje poštovanje pravila, neovisno o njihovom izvoru, koja se primjenjuju na obavljanje odvjetničke djelatnosti u državi članici domaćinu, posebno onih pravila koja se odnose na nespojivost obavljanja odvjetničke djelatnosti s obavljanjem drugih djelatnosti u

toj državi, poslovnu tajnu, odnose s drugim odvjetnicima, zabranu da isti odvjetnik zastupa stranke s međusobno suprotnim interesima i javnost djelovanja (članak 4. stavak 4.).

16 Članak 4. stavak 1. Direktive 77/249 određuje da se „djelatnosti vezane uz zastupanje stranke u postupku pred sudom ili pred upravnim tijelima obavljaju u svakoj državi članici domaćinu pod uvjetima utvrđenima za odvjetnike u toj državi uz izuzetak uvjeta kojima se zahtijeva boravište ili upis u stručnu organizaciju u toj državi."

17 Direktiva 77/249 prenesena je u Italiju Zakonom br. 31/82, čiji članak 2. glasi:

„(Državljanima države članice koji su ovlašteni obavljati odvjetničku djelatnost u državi članici iz koje dolaze) dopušteno je privremeno (con carattere di temporaneità) obavljanje stručne odvjetničke djelatnosti u sudskim i izvansudskim postupcima, u skladu s uvjetima koje propisuje ovaj naslov.

Za obavljanje stručnih djelatnosti iz prethodnog podstavka nije dopušteno osnivanje odvjetničkih ureda, glavnih ureda ni pisarnica na području Republike."

18 U tim okolnostima Consiglio Nazionale Forense odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li članak 2. Zakona br. 31. od 9. veljače 1982. o slobodi pružanja usluga odvjetnika koji su državljani država članica Europske zajednice (Zakon koji osigurava provedbu Direktive EEZ od 22. ožujka 1977.), kojom odredbom nije dopušteno „otvaranje odvjetničkog ureda na području Republike, ni u vidu glavnog ureda niti pisarnica", u skladu s pravilima koja propisuje gore navedena Direktiva, s obzirom na činjenicu da se u njoj ne spominje mogućnost da bi se otvaranje odvjetničkog ureda moglo tumačiti kao izraz volje odvjetnika da svoje djelatnosti ne obavlja na privremenoj ili povremenoj, nego na trajnoj osnovi;

2. Koje kriterije valja primijeniti prilikom ocjene je li riječ o pružanju usluga na privremenoj ili trajnoj osnovi, s obzirom na trajanje ili učestalost pružanja usluga odvjetnika koji djeluju u okviru sustava koji uređuje navedena Direktiva".

19 S obzirom na formulaciju prethodnog pitanja, treba podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi Sud nije nadležan za odlučivanje o usklađenosti nacionalnih mjera s pravom Zajednice. Sud je međutim nadležan za pružanje nacionalnom sudu elemenata koji se odnose na tumačenje prava Zajednice, koji će mu omogućiti da sam odluči o pitanju usklađenosti u cilju donošenja odluke u sporu koji je pred njime pokrenut (vidjeti, među ostalim, presudu od 11. kolovoza 1995., Belgapom, C-63/94, *Recueil*, str. I-2467., točku 7.).

20 Najprije treba primijetiti da se na situaciju državljanina Zajednice, koji se preseli u drugu državu članicu Zajednice kako bi tamo obavljao gospodarsku aktivnost, primjenjuje ili poglavlje Ugovora o slobodnom kretanju radnika ili ono koje se

odnosi na pravo poslovnog nastana, odnosno ono koje se odnosi na usluge, a ta poglavlja se međusobno isključuju.

21 Budući da poglavlje o radnicima u ovom slučaju nije relevantno za postavljena pitanja, može ga se zanemariti jer se postavljena prethodna pitanja u suštini odnose na pojmove „poslovnog nastana“ i „pružanja usluga“.

22 Potrebno je nadalje naglasiti da su odredbe poglavlja o uslugama podredne u odnosu na odredbe poglavlja o pravu poslovnog nastana, jer odredbe članka 59. prvog podstavka pretpostavljaju, u prvom redu, da i pružatelj i primatelj usluge o kojoj je riječ imaju poslovni nastan u dvjema različitim državama članicama te da, u drugom redu, članak 60. prvi podstavak određuje da se odredbe o uslugama primjenjuju samo u slučaju kad se ne primjenjuju odredbe o pravu poslovnog nastana. Zbog toga je potrebno ispitati područje primjene pojma „poslovnog nastana“.

23 Pravo poslovnog nastana iz članaka 52. do 58. Ugovora priznaje se kako pravnim osobama u smislu članka 58. tako i fizičkim osobama, državljanima neke države članice Zajednice. Pravo poslovnog nastana uključuje, pridržavajući se propisanih iznimaka i uvjeta, pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti kao samozaposlena osoba na području bilo koje druge države članice, kao i pravo osnivanja i upravljanja poduzećima, osnivanja zastupništava, podružnica ili društava kćeri.

24 Iz toga proizlazi da, u smislu Ugovora, određena osoba može imati sjedište u više od jedne države članice, pogotovo kad je riječ o trgovačkim društvima, svojim osnivanjem zastupništava, podružnica ili društava kćeri (članak 52.) i, kako je Sud odlučio, u slučaju pripadnika slobodnih zanimanja, osnivanjem drugog mjesta poslovanja (vidjeti presudu od 12. lipnja 1984., Klopp, 107/83, *Recueil*, str. 2971., točku 19.).

25 Zato se pojam poslovnog nastana u smislu Ugovora može veoma široko tumačiti, jer omogućuje državljaninu Zajednice da na stabilnoj i trajnoj osnovi sudjeluje u gospodarstvu države članice različitoj od države njegovog podrijetla i da od toga ima koristi, pridonoseći na taj način gospodarskom i društvenom prožimanju unutar Zajednice (u tom smislu vidjeti presudu od 21. lipnja 1974., Reyners, 2/74, *Recueil*, str. 631., točku 21.).

26 Kad se, međutim, pružatelj usluge preseli u drugu državu članicu, odredbe poglavlja koje se odnosi na usluge, a pogotovo članak 60. treći podstavak Ugovora, propisuju da će svoju djelatnost ondje obavljati na privremenoj osnovi.

27 Kao što je istaknuo nezavisni odvjetnik, privremena narav djelatnosti o kojima je riječ ocjenjuje se ne samo u smislu trajanja pružanja usluge, nego i u smislu njezine učestalosti, periodičnosti ili kontinuiranosti. Činjenica da je riječ o privremenoj naravi pružanja usluga ne isključuje mogućnost da se pružatelj usluge u državi članici domaćinu, u smislu Ugovora, opskrbi određenom infrastrukturom

(uključujući pisarnicu, ured ili radni prostor), ukoliko je ta infrastruktura potrebna za pružanje usluge o kojoj je riječ.

28 Taj slučaj treba, međutim, razlikovati od slučaja g. Gebharda, koji kao državljanin jedne države članice na stabilnoj i trajnoj osnovi obavlja stručnu djelatnost u drugoj državi članici, u kojoj iz svog mjesta poslovanja pruža usluge, među ostalim, i državljanima te države. Na takvog državljanina primjenjuju se odredbe poglavlja o pravu poslovnog nastana, a ne odredbe poglavlja o uslugama.

29 Vijeće milanske odvjetničke komore tvrdilo je da se za osobu poput g. Gebharda u smislu Ugovora može smatrati da u državi članici, a u ovom slučaju u Italiji, ima „poslovni nastan“ samo ako je član profesionalne organizacije u toj države ili ako barem obavlja svoju djelatnost kao suradnik ili partner osoba koje su članovi tog tijela.

30 Ovu tvrdnju nije moguće prihvatiti.

31 Odredbe koje se odnose na pravo poslovnog nastana uređuju pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti (vidjeti, među ostalim, presudu Reyners, gore navedenu, točke 46. i 47.). Članstvo u profesionalnoj organizaciji proizlazi iz uvjeta koji se odnose na pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti i ne može se smatrati konstitutivnim elementom za postojanje prava poslovnog nastana.

32 Iz toga slijedi da mogućnost državljanina jedne države članice da izvršava svoje pravo poslovnog nastana, a također i uvjete izvršavanja tog prava, valja cijeniti u odnosu na djelatnosti koje namjerava obavljati na području države članice domaćina.

33 Sukladno odredbama članka 52. drugog podstavka, sloboda poslovnog nastana ostvaruje se pod uvjetima koje za svoje državljane propisuje zakonodavstvo države u kojoj se ostvaruje pravo na poslovni nastan.

34 Ukoliko u državi domaćinu ne postoje nikakva pravila za obavljanje posebne djelatnosti, pa državljanin te države članice za njihovo obavljanje ne mora ispunjavati nikakve posebne uvjete, državljanin svake druge države članice ima pravo poslovnog nastana i pravo obavljanja tih istih djelatnosti na području države domaćina.

35 Pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti kao samozaposlena osoba može, međutim, biti uvjetovano poštivanjem određenih odredaba koje su utvrđene u zakonu i ostalim propisima, što se opravdava općim interesom, poput pravila koja se odnose na organizaciju, kvalifikaciju, profesionalnu etiku, nadzor i odgovornost (vidjeti presudu od 28. travnja 1977., Thieffry, 71/76, *Recueil*, str. 765., točka 12.). Ovim se odredbama može propisati da neku posebnu djelatnost, kao što je ovdje slučaj, mogu obavljati samo osobe koje imaju diplomu, svjedodžbu ili drugi dokaz o svojim kvalifikacijama, zatim one koje su članovi profesionalnih organizacija te osobe na koje se primjenjuju određena pravila ili nadzor. Ona

jednako tako mogu propisati uvjete korištenja stručnih naziva, kao što je primjerice „avvocato“.

36 Ukoliko su za pokretanje ili obavljanje neke posebne djelatnosti u državi članici domaćinu propisani posebni uvjeti, tada ih državljanin druge države članice koji tu djelatnost namjerava obavljati načelno mora ispunjavati. Upravo zato članak 57. propisuje da će Vijeće usvojiti direktive, kao što je gore navedena Direktiva 89/48, koje se odnose kako na uzajamno priznavanje diploma, svjedodžbi i drugih dokaza o kvalifikacijama tako i na usklađivanje nacionalnih propisa o pravu pokretanja i obavljanja djelatnosti samozaposlenih osoba.

37 Iz sudske prakse Suda međutim proizlazi da nacionalne mjere koje mogu ometati, ili činiti manje privlačnim korištenje temeljnih sloboda zajamčenih Ugovorom, moraju ispunjavati četiri uvjeta: moraju se primjenjivati na nediskriminirajući način, moraju biti opravdane važnim razlozima u općem interesu, moraju biti prikladne za ostvarenje cilja kojem teže i ne smiju ići dalje od onoga što je potrebno za ostvarenje tog cilja (vidjeti presudu od 31. ožujka 1993., Kraus, C-19/92, *Recueil*, str. I-1663., točka 32.).

38 Također, države članice ne smiju u primjeni nacionalnih odredaba zanemariti znanja i kvalifikacije koje je osoba o kojoj je riječ stekla u drugoj državi članici (vidjeti presudu od 7. ožujka 1991., Vlassopoulou, C-340/89, *Recueil*, str. I-2357., točka 15.). Slijedom toga moraju uzeti u obzir istovrijednost diploma (vidjeti gore navedenu presudu Thieffry, točke 19. i 27.) i, ukoliko je potrebno, provesti usporedno ispitivanje znanja i kvalifikacija koja zahtijevaju nacionalne odredbe sa znanjem i kvalifikacijama osobe o kojoj je riječ (vidjeti gore navedenu presudu Vlassopoulou, točku 16.).

39 U skladu s naprijed navedenim, na pitanja koja je postavio Consiglio Nazionale Forense valja odgovoriti:

- privremena narav pružanja usluge iz članka 60. trećeg podstavka Ugovora EZ ocjenjuje se u odnosu na njezino trajanje, učestalost, periodičnost ili kontinuiranost;

- pružatelj usluge u smislu Ugovora može se u državi članici domaćinu opremiti infrastrukturom koja mu je potrebna za pružanje usluge;

- na državljanina jedne države članice, koji na stabilnoj i trajnoj osnovi obavlja stručnu djelatnost u drugoj državi članici, u kojoj iz svog mjesta poslovanja pruža usluge, među ostalim, i državljanima te države, primjenjuju se odredbe poglavlja o pravu poslovnog nastana, a ne odredbe poglavlja o uslugama;

- mogućnost državljanina jedne države članice da izvršava svoje pravo poslovnog nastana i uvjete izvršavanja tog prava, valja cijeniti u odnosu na djelatnosti koje namjerava obavljati na području države članice domaćina;

- ukoliko u državi domaćinu ne postoje nikakva pravila koja bi uređivala pravo pokretanja posebne djelatnosti, tada državljanin svake druge države članice ima pravo poslovnog nastana i pravo obavljanja tih istih djelatnosti na području države domaćina. Međutim, ukoliko su za pokretanje ili obavljanje neke posebne djelatnosti u državi članici domaćinu propisani posebni uvjeti, tada ih državljanin druge države članice koji tu djelatnost namjerava obavljati načelno mora ispunjavati;

- ipak, nacionalne mjere koje mogu ometati, ili koje čine manje privlačnim korištenje temeljnih sloboda zajamčenih Ugovorom, moraju ispunjavati četiri uvjeta: moraju se primjenjivati na nediskriminirajući način, moraju biti opravdane važnim razlozima u općem interesu, moraju biti prikladne za ostvarenje cilja kojem teže i ne smiju ići dalje od onoga što je potrebno za ostvarenje tog cilja;

- također, države članice moraju uzeti u obzir istovrijednost diploma i, ukoliko je potrebno, provesti usporedno ispitivanje znanja i kvalifikacija koje zahtijevaju nacionalne odredbe sa znanjem i kvalifikacijama osobe o kojoj je riječ.

Troškovi

40 Troškovi talijanske, grčke, španjolske i francuske vlade, Ujedinjene Kraljevine i Komisije Europskih zajednica − koje su sve podnijele očitovanja Sudu − ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred nacionalnim sudom, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog, Sud povodom pitanja koja je rješenjem od 16. prosinca 1993. postavio Consiglio Nazionale Forense odlučuje:

1. Privremena narav pružanja usluge iz članka 60. trećeg podstavka Ugovora EZ ocjenjuje se u odnosu na njezino trajanje, učestalost, periodičnost ili kontinuiranost.

2. Pružatelj usluge u smislu Ugovora može se u državi članici domaćinu opremiti s infrastrukturom koja mu je potrebna za pružanje usluge.

3. Na državljanina jedne države članice, koji na stabilnoj i trajnoj osnovi obavlja stručnu djelatnost u drugoj državi članici, u kojoj iz svog mjesta poslovanja pruža usluge, među ostalim, i državljanima te države, primjenjuju se odredbe poglavlja o pravu poslovnog nastana, a ne odredbe poglavlja o uslugama.

4. Mogućnost državljanina jedne države članice da izvršava svoje pravo poslovnog nastana i uvjete izvršavanja tog prava valja cijeniti u odnosu

na djelatnosti koje namjerava obavljati na području države članice domaćina.

5. **Ukoliko u državi domaćinu ne postoje nikakva pravila koja bi uređivala pravo pokretanja posebne djelatnosti, tada državljanin svake druge države članice ima pravo poslovnog nastana i pravo obavljanja tih istih djelatnosti na području države domaćina. Međutim, ukoliko su za pokretanje ili obavljanje neke posebne djelatnosti u državi članici domaćinu propisani posebni uvjeti, tada ih državljanin druge države članice koji tu djelatnost namjerava obavljati načelno mora ispunjavati.**

6. **Nacionalne mjere koje mogu ometati, ili koje čine manje privlačnim korištenje temeljnih sloboda zajamčenih Ugovorom moraju ispunjavati četiri uvjeta: moraju se primjenjivati na nediskriminirajući način, moraju biti opravdane važnim razlozima u općem interesu, moraju biti prikladne za ostvarenje cilja kojem teže i ne smiju ići dalje od onoga što je potrebno za ostvarenje tog cilja.**

7. **Države članice moraju uzeti u obzir istovrijednost diploma i, ukoliko je potrebno, provesti usporedno ispitivanje znanja i kvalifikacija koje zahtijevaju nacionalne odredbe sa znanjem i kvalifikacijama osobe o kojoj je riječ.**

Potpisi